

Zniewolona wyobraźnia | Witkacy na Ninatece!

Artysta, filozof, literat, który odbierając sobie życie, wyraził sprzeciw wobec zniewolenia – siebie i swojego kraju. Jego postać stała się uosobieniem narastającej niemocy, wyrazem buntu i dowodem bezsilności zarazem. Witkacy (Stanisław Ignacy Witkiewicz) całe życie szukał wolności w sztuce, sięgając po różne środki wyrazu. Jego wszechstronność wciąż zadziwia, a dzieła zachwycają, jednocześnie wywołując niepokój i kontrowersje. We wrześniu wspominamy tego wybitnego artystę. W programie m.in. animacje, filmy krótko- i długometrażowe, a także kultowa adaptacja prozy Witkacego w reżyserii Mariusz Treliński.

Filmy dostępne od 17 września do 24 września na platformie VOD Ninateka.pl – jak zawsze legalnie, za darmo i bez reklam! Jako dopełnienie wydarzenia polecamy wystawę *Witkacy. Sejsmograf epoki przyspieszenia*, którą można oglądać w Muzeum Narodowym w Warszawie do 9 października 2022.

Wydarzenie organizowane we współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach akcji #beprzedawnienia.

Autorką grafiki jest Agnieszka Stopyra

Wolność jest pojęciem tyleż oczywistym co wieloznacznym. Doświadczenie wolności to decydowanie o sobie, możliwość kształtowania własnej tożsamości, możliwość nieograniczonego tworzenia i rozwijania wyobraźni i siebie.

Wybuch wojny w 1939 roku zainicjowany atakiem Niemiec na Polskę przyniósł chaos, cierpienie, śmierć, strach i zniewolenie. Niespotykane dotąd okrucieństwo zmieniło na zawsze losy wielu ludzi. Jednak Witkacego, który w 1917 roku przeżył rewolucję w Rosji, prawdziwe przerażenie ogarnęło dopiero wraz z agresją ZSRR na Polskę 17 września. Artysta następnego dnia popełnił samobójstwo.

PROGRAM PRZEGLĄDU:

- „Wariacje na temat Witkacego”, reż. Monika Martini-Madej, 1995
- „Witkacego duchów wywoływanie”, reż. Kazimierz Urbański, 1989
- „Epilog”, reż. Jacek Schmidt”, 1988
- „Witkacy”, reż. Józef Robakowski, 1981
- „Błaga”, reż. Michał Wojtasik, 2021
- „Pożegnanie jesieni”, reż. Mariusz Treliński, 1990
- „Hamadria” reż. Józef Schmidt. 1981

Filmy dostępne od 17 września od godz. 20:00 do 24 września do godz. 20:00 na darmowej platformie VOD Ninateka.pl.

Witkacy. Sejsmograf epoki przyspieszenia

Wystawa koncentruje się na postawie twórczej Witkacego, która rozbija konwencjonalne myślenie o sztuce. W miejsce chronologicznej narracji – od pejzażu, poprzez Czystą Formę, do Firmy Portretowej – proponuje przegląd tematów ważnych dla samego artysty i w sztuce nowoczesnej. To m.in.: kosmos, ciało, historia, ruch, pierwotna wizja artystyczna, psychologiczna intensywność przeżycia metafizycznego, refleksja socjologiczna. Ważnym aspektem proponowanej interpretacji twórczości Witkacego jest również pokazanie jego działań performatywnych i paraartystycznych jako przynależnych polu sztuki.

fot. Muzeum Narodowe w Warszawie*

Dzieła z różnych okresów twórczości artysty spotkają się z wizjami awangardy – Wasilija Kandinsky’ego, Maxa Ernsta, Rudolfa Schlichtera, Umberto Boccioniego i Marcela Duchampa. Dokonania Witkacego na tym tle udowodniają głębokie pokrewieństwo ze zjawiskami artystycznymi o kluczowym znaczeniu dla kultury europejskiej dwudziestolecia międzywojennego. Na wystawie w Muzeum Narodowym w Warszawie będzie można obejrzyć prace Witkacego ze zbiorów własnych oraz z licznych muzeów i instytucji w Polsce, a także rzadko prezentowane dzieła z kolekcji prywatnych. To blisko 500 prac – obrazów, rysunków, pasteli i fotografii. Ekspozycję uzupełnią materiały wideo i archiwalia oraz ikoniczne dzieła twórców międzynarodowej awangardy.

Wystawę możecie oglądać w Muzeum Narodowe w Warszawie, które zostało Partnerem naszego przeglądu! Więcej informacji: www.mnw.art.pl.

OPISY FILMÓW:

„Wariacje na temat Witkacego”, 1995, reż. Monika Martini-Madej, Polska, 6 min

Film z cyklu „Impresje”, który zrealizowany został w technice animacji klasycznej – rysunek pastelami na papierze. Jest to debiut reżyserski i dyplom w poznańskiej Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Pięknych pod kierunkiem prof. Kazimierza Urbańskiego. W kompozycji filmu wykorzystane są wybrane portrety Witkacego (m.in. „Kompozycja fantastyczna z dzikiem”, „Sfinks”, „Wizje profesora

Weinschwabena” i „Portret Heleny Białynickiej-Birula”). Reżyser odwołuje się do „kosmicznej wyobraźni” Witkacego przez pokazanie animowanych portretów na wizualizacji Ziemi „ukradzionej” ze Wszechświata.

„Witkacego duchów wywoływanie”, 1989, reż. Kazimierz Urbański, Polska

Kombinowana krótkometrażowa animacja ujęta w formę apokaliptycznych wizji artystycznych. Stanisław Ignacy Witkiewicz rozpoczyna seans spirytystyczny w pracowni na Antałówce. Jest jego jedynym uczestnikiem. Film, wykorzystując materiały dokumentalne i dokonując ich animacji, opowiada obrazem o tragicznych kartach najbliższej historii Polski. Wskazuje na powiązanie dramatu wybitnej jednostki z dramatem narodu.

„Epilog”, reż. Jacek Schmidt”, 1988 , Polska, 25 min

Film ma formułę dokumentalnego zapisu, na który składają się dwa równoległe wątki narracyjne. Pierwszy jest bezpośrednią relacją z uroczystości w Ukrainie i Zakopanem, związanych z ekshumacją i powtórny pogrzebem Stanisława Ignacego Witkiewicza w dniach 12 -14 kwietnia_1988 roku. Drugi wątek jest próbą rekonstrukcji przebiegu wydarzeń, związanych ze śmiercią artysty, na podstawie wspomnień żyjących jeszcze osób i pisemnych relacji świadków.

„Hamadria” reż. Józef Schmidt. 1981, Polska, 21 min

Fabularyzowany film dokumentalny zrealizowany w Wytwórni Filmów Oświatowych. „Hamadria” zainspirowana została plastyczną i literacką twórczością Stanisława Ignacego Witkiewicza. Występują w niej postacie z dramatów Witkacego, a przewodnikiem w tym świecie absurdu i fantastyki jest jego proza wypowiedana ustami narratora.

„Witkacy”, reż. Józef Robakowski, 1981, Polska, 19 min

Filmowy szkic do portretu Stanisława Ignacego Witkiewicza autorstwa artysty multimedialnego, Józefa Robakowskiego. W oparciu o twórczość fotograficzną, nadrealistyczno-symboliczne malarstwo i teksty Witkacego, Robakowski nakreślił wewnętrzny obraz artysty – symboliczną wizję rozwoju jego

twórczości i nękających go niepokojów. Głównym motywem dźwiękowym towarzyszącym onirycznym obrazom i budującym dramaturgię filmu są odgłosy pędzącej lokomotywy.

„Błaga”, reż. Michał Wojtasik, 2021, Polska, 18 min

Rok 1914. Witkacy wraca do swojej narzeczonej, którą pozostawił pod opieką przyjaciela, wybitnego kompozytora Karola Szymanowskiego. To opowieść o twórcy niepokornym, miłości i strachu, cenie życia z artystą, dla którego największą sztuką jest on sam. Obraz inspirowany twórczością i życiem S. I. Witkiewicza, jednego z najbardziej oryginalnych artystów polskich początku XX wieku.

„Pożegnanie jesieni”, 1990, reż. Mariusz Trelński, Polska, 98 min

Debiut kinowy Mariusza Trelńskiego, który był wielkim wydarzeniem na gdyńskim festiwalu w 1990 roku. Reżyser przeniósł na ekran jedną z najbardziej filmowych powieści Witkacego, „Pożegnanie jesieni”, w której pisarz przedstawił groteskowo-surrealistyczną wizję końca cywilizacji europejskiej. Zarówno w powieści jak i w filmie narracja poprowadzona jest dwutorowo. Na pierwszy plan wysuwa się wątek namiętnego związku Bazakbala z Helą Bertz. W tle natomiast rozgrywa się rewolucja syndykalistyczno-komunistyczna, prowadząca do chaosu rozpadającego się świata i rozkładu zastanych struktur społecznych. W obliczu zniszczenia więzi między ludźmi, norm moralnych i kultury bohaterowie, pogrążeni w dekadentckim znużeniu, zniechęceniu i przesyce, a także w alkoholu i narkotykach, starają się w ostatniej chwili nadać swemu życiu sens. Rewolucja, która niszczy wszystko, niesie jednak kolejne niebezpieczeństwo – dyktaturę totalitarną. Mimo że, ekranizacja znacznie odbiega od pierwowzoru, film jest bardzo „witkacowski” w formie. Przedstawieniu onirycznych wizji zmiernych Zachodu – służy zarówno urywany, ekspresyjny montaż, jak i bogata scenografia oraz kostiumy. Reżyserowi udało się również odtworzyć atmosferę dekadencji, pełną swobody obyczajowej, perwersji i zatracenia.

* Stanisław Ignacy Witkiewicz (1885–1939)

Fantazja – Bajka, 1921–1922/ olej na płótnie, 74,5 × 150 cm/ Muzeum Narodowe w Warszawie